

Natura, naturalny W przeciwnieństwie do ducha oznacza myśli, pragnienia i skłonności człowieka, które nie są poddane Bogu.

Duch W zestawieniu z naturą oznacza myśli, pragnienia i skłonności człowieka, wlane w serce człowieka przez Ducha Świętego.

Prawo Kodeks zakazów i nakazów, który wskazuje na świętość Boga i potrzebę Zbawiciela. Wysilek człowieka zmierzający do wypełnienia Prawa, np. 2,19.21; 3,11.21; 5,4.

Uniewinnienie (2,16.17.21; 3,6.8.11.21.24; 5,4.5) Uniewinnienie, uznanie kogoś za sprawiedliwego na podstawie ofiarnej śmierci Chrystusa.

Wiara, wiara w Jezusa Chrystusa Złożenie zaufania w Chrystusie, który przez swoją śmierć uwolnił nas od winy; wiara, której oczekuje Chrystus.

Wytyczne, którymi kierowaliśmy się przy przygotowaniu tego tekstu:

Chcieliśmy, żeby ten tekst był zrozumiały dla ludzi, którym obce jest słownictwo religijne, dlatego unikaliśmy takich słów jak np.: kościół, apostol, anioł, ewangelia, usprawiedliwienie, grzech, łaska, błogosławieństwo.

Pozostawiliśmy jednak takie słowa jak np.: Jezus, Chrystus, Bóg, obrzezanie, Duch, chrzest.

Akapity odpowiadają zdaniom w greckim oryginale. Wytnuszczoną czonką zaznaczamy te orzeczenia, które nie znajdują się w zdaniach podzielonych. Uważamy, że w ten sposób ten tekst będzie bardziej zrozumiały.

Jerzy Grzybowski i Piotr Werwiński na podstawie greckiego tekstu opracowanego przez Carla Higlia.

07-2024

W OBRONIE MISJI JEZUSA

List św. Pawła
do Galatów

Parafraza

J. Grzybowski
P. Werwiński
C. High
07.2024

List do Galatów

W obronie misji Jezusa Chrystusa

1 Wysłannik* Paweł, postany nie przez ludzi czy za pośrednictwem jakiegoś człowieka, ale przez Jezusa Chrystusa i Boga Ojca, który Go przywrócił do życia,
2 oraz wszyscy bracia, którzy są ze mną, do spoleczności* Bozych w Galacji.

3 Życzymy was pomyślności* i pokoju od Boga Ojca i Pana naszego Jezusa Chrystusa,
4 który poświecił samego siebie za nasze przepępstwa,
aby uwolnić nas z tego obecnego złego świata zgodnie z woli Boga i Ojca naszego.

5 Jemu należy się podziwi po wszystkie czasy. Właśnie tak!

6 Jestem zaskoczony, że tak szybko porzucacie dla innej wiadomości* tego, który dzięki Chrystusowi wprowadził was w grono uczniów Chrystusa,

7 ale ta inna wiadomość* jest fałszywa, są tylko pewni ludzie, którzy was niepokoją i chcą przekreći wiadomość* Chrystusową.

8 Jednak, gdybyśmy my sami albo jakiś wysłannik z nieba głosili wasm wiadomość* inną niż ta, którą wcześniej wasm głosiłismy, niech będzie odrzucony!

9 Jak dotąd ostrzegaliśmy, tak jeszcze raz mówię:
jeżeli ktoś wasm głosi wiadomość* różną się od tej, którą przyjęliście,
niech będzie odrzucony!

10 A więc, czy zabiegam o uznanie ludzi, czy Boga?
Czy ludziom staram się podobać?

Jeżeli chciałbym podobać się ludziom, to nie byłbym slugą Chrystusa.

11 Zapewniam was, bracia, że wiadomość* przekazana przeze mnie nie pochodzi od człowieka.

12 Ja jej nie przyjałem ani nie nauczyłem się jej za pośrednictwem człowieka, ale ujawni mi ją Jezus Chrystus.

13 Styszczęliście przecież o moim wcześniejszym oddaniu narodowi żydowskiemu, jak bardzo przesładowałem społeczeństwo Bożą i niszczyłem ja,

14 i wyprzedałem w praktykach żydowskich wielu moich rówieśników,
będąc dużo gorliwszym w wypełnianiu nakazów przekazanych przez ojców.

15 Gdy zaś spodobalo się Temu, który wybrał mnie jeszcze przed urodzeniem i powołał mnie w swojej dobroci,

16 żeby ukazać mi swojego Syna, żebym ogłaszał Go wśród nie-Żydów,
wtedy nie zapytalem nikogo o radę¹⁷ i nie udalem się do Jerozoliny do tych, co wcześniejszej ode mnie byli wysłannikami*, ale oddaliłem się do Arabii i znów powrócilem do Damaszku.

¹¹ Patrzcie, jak własną ręką piszę do was wielkimi literami!

¹² Do obrzezania zmuszają was ci, którzy chcą się pochwalić waszym ciałem – a robią to tylko po to, żeby uniknąć prześladowania z powodu krzyża Chrystusa.

¹³ Przecież ci zwolennicy obrzezania sami Prawa nie przestrzegają.

¹⁴ Jednak ja nigdy nie będę się chwalić niczym innym,

jak tylko krzyżem Pana naszego Jezusa Chrystusa,
ze względu na którego świat dla mnie umarł, a ja dla świata.

¹⁵ Przecież obrzezanie nie znaczy ani nieobrzerzanie, tylko nowe stworzenie.

¹⁶ Natomiast na tych, którzy godnie z tym będą postępować,
niech zstąpią pokój i milosierdzia; a także na Izraela Bożego¹⁹.

¹⁷ Innych zmartwień niech mi już nikt nie sprawia,
bo ja na moim ciele noszę blizny Jezusa.

¹⁸ Życzliwość* Pana naszego Jezusa Chrystusa niech będzie, bracia, z waszym duchem!
Amen.

SŁOWNICZEK

Wysłannik (Apostolos 1,1.17.19) Osoba posłana ze zbawczą wiadomością od Jezusa, której Jezus udzielił pełnomocnictwa do reprezentowania Go.

Spoleczeństwo (Ekklesia 1,2.13.22) Spoleczeństwo to grupa lub ogólny uczni Pisma Świętego. Regułarnie zbiierająca się w celu modlitwy i czytania Pisma Świętego.

Życzliwość (Charis 1,3.6.15; 2,9.21; 5,4; 6,18) Życzliwość Boga względem zdeprawowanego człowieka, która przejawia się przez następczą śmierć Chrystusa za przestępstwa ludzi, w przebaczeniu i powołaniu do bliskiej więzi z Bogiem, stąd w 2,9 „powołanie”, w 1,3 „pomyślność”, w 1,15 „dobro”.

Wiadomość (Euangelion 1,6.7.11; 2,5.14) Wiadomość o zbawieniu dokonanym przez Chrystusa, a które jest dostępne dla każdego, kto Jemu zaufa. Ta wiadomość jest ogłaszaana przez wysłanników, w niej należy trwać i uważać, żeby nie uległa zniekształceniu.
Żyd Członek narodu wybranego przez Boga w celu objawienia się ludzkości i zbawienia jej. To słowo należy rozumieć w Nowym Testamencie w znaczeniu etnicznym, czili przymałność do danego narodu.

¹⁹ Izrael Boży to wierzący Żydzi i nie-Żydzi

Co do nich, **ostrzegam** was, jak wczesniej ostrzegalem, że ci, którzy się takich rzeczy dopuszczają, **nie wejdą** do królestwa Bożego.

22 Natomiast owocem Ducha jest:

milość,
radość,
pokój,
cierpliwość,
życzliwość,
dobroć,
wierność,
łagodność,
opanowanie.

Przecież te **nie są** przestępstwem według Prawa.

24 Jednak ci, co należą do Jezusa Chrystusa, **ukrzyżowali** swoją naturę razem z jej pożądliwościami i pragnieniami.

25 Skoro życie many dzięki Duchowi, to także **postępujmy** zgodnie z Duchem.

26 **Nie bądźmy** zarozumieli, jedni drugim dokuczając i zazdroszcząc.

6¹ Bracia, gdyby ktoś przylapał człowieka na jakimś przewinieniu, wy, którzy żyjecie zgodnie z Duchem, **poprawcie** takiego z łagodnością, ale uważając na siebie, żebyś nie uznal sie za lepszego¹⁸.

2 Jeden drugiego ciężary noście i w ten sposób wypełnijcie przykazanie Chrystusa.

3 Jeżeli ktoś uważa, że jest kimś, będąc nikim, to **oklamuj** siebie samego.

4 Niech każdy sam **ocenia** swoje uczynki, a wtedy powód do pochwaly **znajdzie** sam w sobie, a nie w innych.

5 Każdy bowiem poniesie swój ciężar.

6 Niech ten, który jest nauczany, **dokłada** się do utrzymania tego, który go naucza Słowa Bożego.

7 **Nie dajcie się oklamywać.**

Bóg **nie pozwała** z siebie **szydzić**.

Przecież człowiek **zbierze** to, co sam sieje, bo ten, kto sieje w swojej naturze, zbierze z niej całkowitą deprawację, a ten, kto sieje w duchu, zbierze życie wieczne.

9 Czyniąc dobrze, **nie ustawać**, bo w swoim czasie zbierzesz owoc, o ile nie osłabniemy.

10 A zatem, dopóki żyjemy, czynimy добро wszystkim, a szczególnie wierzącym braciom.

¹⁸ Lub „żebyś nie postępował tak samo”

¹⁸ Potem, po trzech latach **udalem się** do Jerozolimy, żeby poznac zdanie Kefasa i pozostałem u niego pietnaste dni.¹⁹ A oprocz Jakuba, brata Pańskiego¹, **nie spotkałem się** z innymi wysłannikami*.

20 Bóg mi **świadkiem**, że o tym, o czym piszę, nie kłamę.

21 Potem **udalem się** do Syrii i Cylicji.²² A nie **byłem** osobistościem **znanym** w społeczeństwach Chrystusowych w Judei.²³ **Słyszeli** tylko, że ten, który kiedyś ich przesładował, teraz **glosi** wiarę, która kiedyś zwalczał.

24 I **chwaliili** Boga z mojego powodu.

2¹ Potem, po czternastu latach znów **udalem się** do Jerozolimy z Barnabą, zabierając ze sobą także Tytusa.

2 A **udalem się** tam z powodu Bożego polecenia.

I **przedstawiłem** im wiadomość*, która głoszę wśród nie-Żydów. A osobno **przedstawiłem** tym, którzy uważają się za autorytet, aby ocenili, czy moje obecne i wcześniejsze wysiłki nie były daremne.

3 Ale nawet Grek Tytus, który mi towarzyszy¹, **nie został zmuszony** do obrzezzania.

4 A jeżeli chodzi o wprowadzonych potajemnie fałszywych braci, którzy wkradli się, aby przyjrzeć się skrycie naszej wolności, jaką mamy w Chrystusie Jezusie, żeby nas uczynić niewolnikami, to im **nie ustąpiliśmy** i **nie ulegliśmy** nawet przez moment, aby ze względu na was przetrwała prawdziwa wiadomość.

5 Co zaś do tych, którzy uważają się za autorytet (a dla mnie nic nie znaczy, kim są), bo przeciez Bóg nie zważa na pozycję człowieka), to właśnie ci, którzy uważają się za autorytet, nic mi dodać **nie nakazali**.

7 Wresz przeciwnie, widząc, że jest mi powierzone głoszenie nie-Żydów, tak jak Piotrowi Żydom, bo ten, który uczy nil Piotra wysłannikiem* do Żydów, uczynil też i mnie wysłannikiem* do nie-Żydów,

9 zatem wiedząc o powierzonej mi roli, Jakub, Kefas i Jan, uważani za podporę społeczeństwa Bożych, mnie i Barnabie **podali** dlon na znak jedności, abyśmy poszli do nie-Żydów, a oni do Żydów.

10 **Nalegali** jedynie, żebyśmy pamiętały o ubogich, a ja dołożyłem starań, żeby to robić.

¹¹ A kiedy Kefas przybył do Antiochii, jawnie mu się sprzeciwiłem, ponieważ był winny.

¹⁰ Jednak ja jestem przekonany co do was, że się ze mną zgodzić.

Co się tyczy tego, kto was niepokoi, zostanie osądzoney, kimkolwiek by był.
¹² Bo przed przyjściem ludzi z otoczenia Jakuba **jadal z nie-Żydami**, a kiedy przybyli, **wycofywał się i unikał nie-Żydów**, bo bał się tych Żydów, którzy właśnie przyszli.

¹³ I razem z nim pozostali **Żydzi zachowywali się obłudnie**,

tak, że i Barnaba został wciagnięty w to udawanie.

¹⁴ Jednak kiedy zobaczyłem, że nie postępują właściwie, w zgodzie z istotą wiadomości*, to przy wszystkich **powiedzialem** Kefasowi tak:

„Jeżeli ty, będąc Żydem, nie żyjesz po żydowsku, ale jak ktoś, kto jest nie-Żydem, to dla ciego **zmuszasz** tych, którzy są nie-Żydami do życia po żydowsku?*

¹⁵ Przecież my urodziliśmy się Żydami, a nie bezbożnymi nie-Żydami, a jednak doszliśmy do przekonania,

że człowiek jest uniewinniony nie dzięki uczynkom przepisanym przez Prawo, ale dzięki wierze^{*2} w Jezusa Chrystusa.

Tak więc my **wierzyliśmy** w Jezusa Chrystusa, aby zostać uniewinnieni dzięki wierze w Chrystusa³, a nie dzięki uczynkom Prawa, ponieważ dzięki uczynkom Prawa nikt nie zostanie uniewinniony.

¹⁷ A jeżeli szukanie uniewinnienia przez Chrystusa czyni nas przestępca-

mi, to czy Chrystus **nie jest slugą zlego?**

Nie, nie i jeszcze raz nie!

¹⁸ A jeżeli ponownie nakazuję wam wypełniać przekazania Prawa, z których was wcześniej zwolnilem, to w ten sposób **przynajmniej** się do winy.

¹⁹ Ale ja przez Prawo zostałem skazany na śmierć i **umarłem** dla Prawa, aby żyć dla Boga.

Jestem Ukrzyżowany razem z Chrystusem.

²⁰ Ja już nie **życzę**, to Chrystus **żyje we mnie**.

Teraz, żyjąc w ciele, **żygę** dzięki wierności Syna Bożego, która wyraziła się przesz to, że umiłowałam mnie i wydałam siebie samego za mnie.

²¹ Przecież **nie mogę odrzucić** daru Bożego, którym jest uniewinnienie.

Ale jeżeli uniewinnienie osiąga się dzięki Prawu, to Chrystus **umarł na próżno**.

3 1 O bezmyślni Galaci!

Wam wyraźnie został przedstawiony ukryżowany Jezus Chrystus.

A kto teraz **rzucił urok** na was?

² W tym miejscu można również tłumaczyć: „dzięki wierności Jezusa Chrystusa”
³ W tym miejscu można również tłumaczyć: „dzięki wierności Chrystusa”

²² Przecież jest napisane, że Abraham miał dwóch synów: jednego z niewolnicą, a jednego z kobietą wolną.

²³ Ale ten, którego miał z niewolnicą, jest urodzony naturalnie, a ten z wolną – na skutek obietnicy.

²⁴ Te dwie sytuacje symbolizują dwa przymierza z Bogiem.

Jedno z góry Synaj, rodzące do niewoli, które jest symbolizowane przez Hagar.

²⁵ Tu Hagar odpowiada górze Synaj w Arabii i symbolizuje dzisiejszą Jerozolimę, bo ta trwa w niewoli razem ze swoimi dziećmi.

²⁶ A niebieska Jerozolima jest wolna i ona jest naszą matką.

²⁷ Przecież jest napisane: „Rozraduj się, bezpłodna, która nie rodziś, zawołaj i krzyknij, która nie cierpisz bóluw rodzenia, bo więcej dzieci ma samotna niż mająca męża”¹⁶.

²⁸ A wy, bracia, jesteście jak Izaak dzieciom obietnicy.

²⁹ Ale jak wtedy ten urodzony naturalnie prześlałował urodzonego dzięki duchowi, tak jest i dzisiaj.

³⁰ Ale co mówi Pismo: „Odrzuć niewolnicę i jej syna. Przecież syn niewolnicy nie będzie dziedziczył obietnicy razem z synem wolnym”¹⁷.

³¹ Tak więc, bracia, nie jesteśmy dzieci niewolnicy, ale kobiety wolnej.

5 Chrystus was uwolnił, więc trwańcie wolni, a nie poddawajcie się ponownie pod jarzmo niewoli.

² Tak więc mówię wam ja, Paweł:

Jeżeli dacie się obrzezać, to już Chrystus nie będzie wam potrzebny.

³ Jednak oświadczam ponownie każdemu obrzezanemu, że powiniem wypełnić całe Prawo.

⁴ Utraciliście wież Chrystusem – wy, którzy zbiegacie o uniewinnienie przez Prawo, odwróciłście się od Jego życzliwości.

⁵ My natomiast dzięki Duchowi oczekujemy uniewinnienia na podstawie wiary.

⁶ Przecież w Chrystusie nie przydaje się ani obrzezanie, ani nieobrzecanie, tylko wiara, która działa przez miłość.

⁷ Robiliście takie postępy!

Kto was naklonił do nieposłuszeństwa prawdzie?

⁸ Ta intryga nie pochodzi od tego, który was powołał.

⁹ Odrobina zakwasu całe ciasto zakwasza.

² Od was chcę się dowiedzieć tylko jednego:

Czy Ducha otrzymaliście dzięki przyjęciu wiary, czy dzięki uczynkom Prawa?

³ Czy jesteście aż tak bezmyślni?

Wy, którzy zaczęliście od Ducha, czy kończycie teraz na ciele?

⁴ Czy na przajo tyle zniesiście?

Przecież nie na przajo.

⁵ A więc czy Ten, który daje wam Ducha i dokonuje wśród was cudów, robi tak dzięki uczynkom Prawa czy dzięki przyjęciu wiary?

⁶ Bo skoro Abraham uwierzył Bogu i dzięki temu został uniewinniony⁴, to wiedzieć, że ci, którzy wierzą, są synami Abrahama.

⁸ A Pismo, które przewidziało, że Bóg uniewinnia narody dzięki wierze, zapowiedziało Abrahamowi: „dzięki tobie wszystkie narody doświadczają pomyślności ci, który

⁹ I w ten sposób razem z wierzącym Abrahalem doświadczają pomyślności ci, którzy wierzą.

¹⁰ A ci, którzy polegają na nakazach Prawa, są potępieni, bo jest napisane, że „jest potępiony każdy, kto nie wypełnia wszystkiego, co jest nakazane w Księdze Prawa”.

¹¹ Wiadomo, że dzięki Prawu nikt nie staje się sprawiedliwy przed Bogiem, bo „ten będzie żył, kto jest sprawiedliwy dzięki wierze”.

¹² Ale zasadą Prawa nie jest wiara, tylko: „któ wypełni nakazy, dzięki nim żył będzie”¹⁶.

¹³ Chrystus wykupił nas od kary wymierzonej przez Prawo, przyjmując tę karę, na którą my zasłużyliśmy, bo jest napisane: „potępiony jest każdy, kto wisi na drzewie”¹⁷.
¹⁴ A wykupił nas po to, aby w Chrystusie Jezusie dar obiecany Abrahamowi stał się udziałem nie-Żydów, to jest – abyśmy dzięki wierze otrzymali obiecanego Ducha.

¹⁵ Bracia, mówię o sprawach ludzkich:
„Nawet ostatniej woli wyrazonej przez człowieka, nikt nie odrzuca ani nie uzupełnia”.

¹⁶ A obietnice Boże zostały złożone Abrahamowi i jego potomstwu.
⁴ Księga Rodzaju 15,6
⁵ Księga Rodzaju 12,3
⁶ Księga Kapitańska 18,5
⁷ Księga Powtórzonego Prawa 21,23
⁸ Księga Rodzaju 17,1-8

I nie mówi „i potomkiem”, jakby chodziło o wielu, ale jakby chodziło o jednego: „potomkowi twojemu”, którym jest Chrystus.

¹⁷ To zaś mówię: Oświadczenie woli Boga, złożonego 430 lat przed powstaniem Prawa, samo Prawo **nie unieważnia** tak, aby obietnica została odwołana.

¹⁸ Bo gdyby dziedziczenie zależało od wypełnienia Prawa, to **nie wynikaloby** z obietnicy, a Bóg właśnie na podstawie obietnicy do dzis **obdarowuje** Abrahama⁹.

¹⁹ Więc po co Prawo?

Zostało dane z powodu przestępstw, aż do przyjścia potomka, któremu złożono obietnice. Zostało przekazane przez posłańców na ręce pośrednika¹⁰.

²⁰ Więc pośredników **jest** wielu, a Bóg **jest jeden**¹¹.

²¹ Wobec tego czy Prawo **przeczy** obietnicy?

Absolutnie nie!

Bo gdyby dane zostało Prawo, które może ożywiać, to rzeczywiście uniewinnienie **wynikaloby** z Prawa.

²² Ale pismo¹² **zagarnęło w niewolę** wszystkich z powodu przestępstwa po to, aby wierzący otrzymali obietnice dzięki wierze Chrystusowej¹³.

²³ A przed nadziejściem wiary **byliśmy więzieni** przez Prawo, brani w niewolę, aby się ujawniła nadchodząca wiara.

²⁴ Tak więc w Chrystusie Prawo **stało się naszym opiekunem**¹⁴, abyśmy zostali uniewinnieni dzięki wierze.

²⁵ Od kiedy zaś przyszła wiara, już **nie jesteśmy** poddani opiekunowi.

²⁶ Przecież dzięki wierze w Jezusa Chrystusa wszyscy **jesteśmy synami** Bożymi.

²⁷ Wy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, **utożsamiliście się z** Chrystusem.

²⁸ Już **nie ma** Żyda ani nie-Żyda, **nie ma** niewolnika ani wolnego, **nie ma** mężczyzny ani kobiet. Przecież w Chrystusie Jezusie wszyscy jednym jesteśmy.

²⁹ A skoro należycie do Chrystusa, to **jesteście potomkami** Abrahama i zgodnie z obietnicą dziedzicami.

4 Mówię wam:

Dopóki dziedzic majątku jest dzieckiem, **nie różni się** niczym od niewolnika, będąc właściwym wszysktkiem.

² Przeciwnie, **podlega** opiekunom i zarządcom aż do czasu ustalonego przez ojca.

³ Tak też my, kiedy byliśmy dziećmi, **byliśmy podporządkowani** naturze tego świata.

⁴ A gdy nadszedł właściwy czas, Bóg **wysłał** swojego Syna urodzonego przez kobietę, narodzonego pod władzą Prawa,

⁵ żeby wykupić tych, którzy są pod władzą Prawa, abyśmy zostali usynowieni.

⁶ A ponieważ jesteście synami, wyskał do naszych serc Ducha swojego Syna, który woła: „Abba, Ojcze!”.

⁷ Wobec tego **już nie jesteś** niewolnikiem, ale synem.
A skoro synem, to też dzięki Bogu **dziedzicem**.

⁸ Przecież kiedyś, nie znając Boga, **podlegaliście** tym, którzy wcale nie są bogami, A skoro synem, to też dzięki Bogu **dziedzicem**.

⁹ ale teraz, kiedy poznaliście Boga, co więcej Bóg was zaakceptował, jak **możecie** wracać ponownie do tych słabych i nędznych mocy tego świata, pod władzę których chcecie się oddać?

¹⁰ Bo **przestrzegacie** świątecznych dni, miesięcy, pór roku i lat¹⁵.

¹¹ Boję się o was, czynie na prosto dla was się trudzę.

¹² Stańcie się tacy jak ja, bo i ja stałem się, bracia, taki jak wy.

Blagam was!

Nie skrywdziliście mnie w niczym.

¹³ Przecież wiecie, że za pierwszym razem, w chorobie, ogłoszeniem was wiadomość*.

¹⁴ Chociaż moje ciało wystawiło was na próbę, **nie odrzuciłeś** mnie ani mną **nie wzgardziłeś**, ale przyjelisię mnie jak posłańca Bożego, jak Jezusa Chrystusa.

¹⁵ A co teraz **stało się z waszym szczęściem?**

Zapewniłem was, że jeżeli byłyby możliwe, to dla mnie dałibyście sobie oczy wydubać. Czy mówiąc prawdę, **stałem się waszym wrogiem?**

¹⁷ **Zabiegają** o was ze zlej motywacji, chcąc was od nas oderwać, abyście wy o nich zabiegali.

¹⁸ Przecież dobrze jest **zabiegać** z dobrego motywacji zawsze, a nie tylko w mojej obecności.

¹⁹ Dzieci moje, które wciąż w bólach rodzą, dopóki Chrystus się w was nie uksztaltuje, już **chciałem** być u was i osobiście z wami rozmawiać, bo wobec was jestem bezradny.

²¹ Powiedziecie mi: Czy wy, którzy chcecie podlegać Prawu, **nie słyszcie**, co mówi Prawo?

⁹ Do dzis oddarowuję go wierzącym nie-Żydami

¹⁰ Dzieje Apostoła 7,38

¹¹ Prawo od Boga do ludzi trafili przez kilku postanów, a wiara trafia od Boga do ludzi przez Jezusa – Boga samego

¹² Tutaj „Pismo” znaczy „Prawo”

¹³ Patta List do Galatów 2,16

¹⁴ Opiekun, wychowawca – czyli np. wychowawca w domu dziecka albo opiekun prawnny

¹⁵ Zaczęli obchodzić te same świętą co Żydzi, czylży na sposób żydowski